

Kunst- en vliegwerk

Hoe KLM 50 Mondriaans vervoerde

Meer dan een miljoen bezoekers moeten ze trekken. De kunstwerken die het Gemeentemuseum Den Haag uitleent voor een tentoonstelling in vier steden in Brazilië. KLM vervoerde ze van Amsterdam naar São Paulo. En daar kwam heel wat bij kijken.

TEKST CAROLIEN DIRCKEN - FOTOGRAFIE NATASCHA LIBBERT

Vanaf januari 2016 zijn ze 'op tournee' door Brazilië: zeventig kunstwerken van Piet Mondriaan en zijn tijdgenoten van De Stijl. Voor het eerst kunnen Braziliaanse kunstliefhebbers in hun eigen land oog in oog staan met deze bijzondere werken van het Gemeentemuseum Den Haag. Om de kostbare kunst van Den Haag naar vier Braziliaanse steden te krijgen, was veel expertise en organisatietalent nodig.

Pionieren in Brazilië

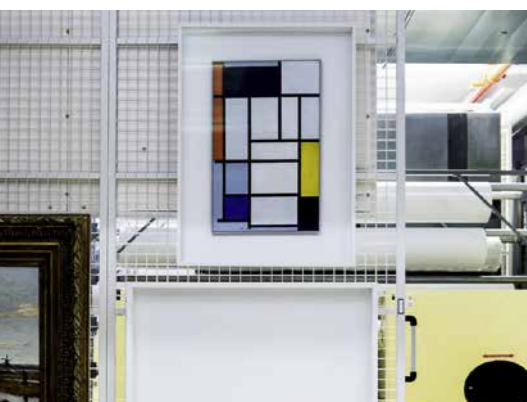
Van kunsttransporteur Hizkia Van Kralingen bijvoorbeeld. Voor hem en

zijn zeventig vaste medewerkers is het wereldwijd transporteren van museale werken dagelijkse kost. "Al 25 jaar is mijn bedrijf de vaste transporteur van veel grote Nederlandse musea die kunstwerken uitleenen voor tentoonstellingen in het buitenland. En daarvoor werken we vanaf het begin al samen met KLM." Wil een museum een kunstwerk uitleenen aan een ander museum of een complete tentoonstelling naar het buitenland sturen, dan wordt Hizkia Van Kralingen ingeschakeld om het proces te begeleiden: van inpakken in Nederland tot aan de muur hangen aan

de andere kant van de wereld. "Stuur je schilderijen bijvoorbeeld vanuit Nederland naar New York, dan volg je vaste procedures. Door de jarenlange samenwerking met KLM, de douane en de kunsttransporteurs en musea ter plaatse is een soepele afhandeling gegarandeerd. Maar kunst naar Brazilië vervoeren en daar tentoonstellen, dat is relatief nieuw. Er is daar een toenemende interesse in kunst omdat de economie enorm is gegroeid en een grotere middenklasse is ontstaan. Ongetwijfeld gaan er meer Nederlandse musea de komende jaren in Brazilië exposeren, maar voor nu was het pionieren. Een mooie uitdaging."

Overleg met de douane

Toen het Gemeentemuseum Hizkia Van Kralingen benaderde om het vervoer van de Mondriaans in goede banen te leiden, begon het Zuid-Amerikaanse avontuur. "Maanden voor de transporten zouden plaatsvinden, ben ik met een medewerker van het Gemeentemuseum naar Brazilië gevlogen om de tour van de Mondriaans voor te bereiden. We zijn gaan praten met de organisatoren van de tentoonstelling, ArtUnlimited, met de mensen van de douane en met de lokale transporteurs. Je wilt immers niet meemaken dat een schilderij op het vliegveld van São Paulo, bij een luchtvochtigheid van 90 procent, uit de gesealde kist moet worden gehaald om gecontroleerd te worden. Ook hebben we de gebouwen bezocht waar de werken worden geëxposeerd, zodat we zeker weten dat het klimaat en de beveiliging in orde zijn." Die voorbereidende trip naar Brazilië was echter pas de eerste stap in een lang en zorgvuldig gepland transportproces. "Het begon, zoals altijd, met ruimte reserveren voor de waardevolle vracht op vluchten >>

In het Gemeentemuseum worden de Mondriaans gereed gemaakt voor transport.

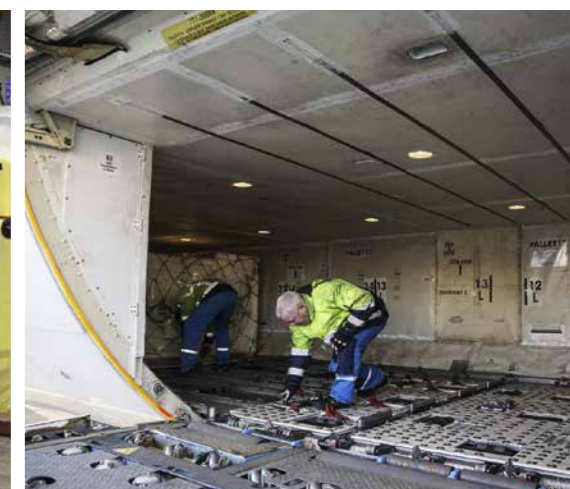

Check, check, dubbelcheck. Voordat de Mondriaans aan boord gaan, wordt alles nog een keer goed gecontroleerd.

Mondriaan on tour

Gedurende heel 2016 reist een tentoonstelling van zo'n zeventig kunstwerken uit de collectie van het Gemeentemuseum Den Haag door Brazilië. De tentoonstelling bestaat voor het grootste deel uit schilderijen van Piet Mondriaan. Andere kunstwerken zijn van kunstenaars die tot de kunstbeweging De Stijl behoren (tijdgenoten van Mondriaan).

De tentoonstelling reist langs vier steden: São Paulo, Brasilia, Belo Horizonte en Rio de Janeiro en is te zien in 'culturele centra' van de sponsor: Banco do Brasil. De organiserende partij in Brazilië is ArtUnlimited.

Caroline van 't Hoff en Hizkia Van Kralingen zijn nauw betrokken bij deze kunstoperatie.

De Turtles zijn in 1994 speciaal ontworpen om kunstwerken te vervoeren.

voor. Er is een team dat fulltime bezig is met het transport van kunst- en expositiematerialen. De network engineer van zo'n team zoekt ook uit of de kunst in het land van bestemming zonder problemen kan worden afgehandeld. Kan dit niet, omdat de veiligheid niet gegarandeerd kan worden, dan vervoeren we in principe geen waardevolle vracht naar dat land."

Ook het transport zelf moet aan strenge eisen voldoen. Van 't Hoff: "De kisten met kunst worden in het vrachtruim geladen. Daar worden de pallets zo geplaatst dat de kunstwerken met de vliegrichting mee vervoerd worden, zodat mogelijke beschadigingen door trillingen voorkomen worden. Daarnaast mogen geen vloeibare of brandbare stoffen (dangerous goods) bij de kunst in de buurt staan", legt Van 't Hoff uit. "Daarom bouwen onze eigen, zeer ervaren KLM-experts de pallets op, onder toezicht van de kunsttransporteur en de koerier: de medewerker van het museum die meevliegt met de schilderijen."

van KLM", vertelt Van Kralingen. "Een goede samenwerking met KLM is daarbij cruciaal. Maanden van tevoren is alles al vastgelegd en op de dag van transport werken we nauw samen met KLM Cargo bij de opbouw van de pallets die het vrachtruim in gaan. Uiteraard gaan de Mondriaans niet allemaal met hetzelfde vliegtuig mee, maar worden ze verdeeld over verschillende vluchten om het risico te spreiden."

Vervoer in een schildpad

Om de strenge Braziliaanse douane tijdig de exacte maten en gewichten van de kisten met kunst te kunnen doorgeven en zo weinig mogelijk kans te lopen op vertraging bij aankomst, gingen de Mondriaans al geruime tijd voor hun wereldreis de "Turtles" in. Dat zijn de speciale, goed isolerende, herbruikbare kisten. De Turtles worden wereldwijd gebruikt voor kunstvervoer en in Nederland zijn ze de museale standaard. De Turtle – net als een schildpad hard vanbuiten en zacht vanbinnen – is geschikt voor kunstwerken van verschillende afmetingen en beschermt de kunst tegen trillingen en wisselingen in klimaat die kunnen optreden tijdens het transport. Vóór de schilderijen de Turtle in gingen, maakte een restaurator van het Gemeentemuseum een conditierapport van ieder werk. Vervolgens werden ze verpakt en in

de Turtles geseald, om pas weer uitgepakt te worden in Brazilië. Ook daar werd een rapport door een restaurator gemaakt om te controleren of de conditie nog hetzelfde was. De gesealde kisten met waardevolle werken gingen op de dag van transport in een vrachtwagen naar Schiphol. Daar kwamen drie partijen (het Gemeentemuseum, KLM en Hizkia Van Kralingen) samen om de vlucht optimaal te begeleiden. "We moesten de kisten vijf uur van tevoren op pallets plaatsen in de cargo area van Schiphol", vertelt Van Kralingen. "Bij zo'n palletopbouw zijn altijd heel veel mensen betrokken, waaronder onze eigen supervisors op Schiphol, een begeleider van het museum en specialisten van KLM."

Eisen aan boord

Caroline van 't Hoff is werkzaam bij de afdeling Secure Logistics van KLM Cargo. Zij houdt zich dagelijks bezig met het luchtvervoer van kunstwerken die extra aandacht qua handling behoeven. "Zodra de kunstwerken bij ons het terrein op komen, zijn wij hier verantwoordelijk

Vervoer in een dekentje

Eenmaal in Brazilië werden de kisten in een afgeschermd ruimte gecontroleerd door de douane, en nam de Braziliaanse partner van Hizkia Van Kralingen het transport van de schilderijen naar de tentoonstellingsgebouwen over, onder toezicht van de medewerkers van het Gemeentemuseum. Daarna kon het grote publiek in Brazilië de werken, na maanden van voorbereiding, eindelijk zien. "Er is zoveel veranderd in 25 jaar", zegt Van Kralingen als hij denkt aan de omvang van dit project. "De hoeveelheid tentoonstellingen, maar ook de eisen die musea stellen en de kennis over het beheer en behoud van kunstwerken die ze hebben. Wij doen nu de logistiek voor zo'n honderd tentoonstellingen per maand over de hele wereld. Dat vraagt om een voortdurend proces van innovatie en investering in goede relaties met KLM en met partners wereldwijd. Soms is dat pionieren, zoals in dit geval. Maar dat maakt het juist zo bijzonder. Ik heb het mooiste beroep van de wereld." <<

*"De kunstwerken dienen **in de vliegrichting** vervoerd te worden om mogelijke beschadigingen door trillingen **te voorkomen**"*